Autor Guste Santini
Ponedjeljak, 02 Veljača 2004 21:44

Vladimir Stipetić

Riječ na promociji knjige Dragičević & Dragičević
Svijet postmodernog informacionalizma i kiberkomunizma

Zagreb,
27. siječnja 2004.

Knjiga koja je pred nama prvo je cjelovito i kompleksno u nas napisano djelo o najvažnijim znanstvenim procesima i aktualnim problemima započetog prijelaza iz svijeta brojnih agrarno-industrijskih država u svijet jedinstvenog informacionalistički ujedinjenog čovječanstva. Postupno nestaje društvo izraslo, kako su nas ekonomiste učili na studiju, na radu, zemlji i kapitalu, a rađa se i razvija globalno zajedništvo, globalizacija temeljena na informacijama, znanju i slobodnom kretanju privrednih tokova.

Mijenjanjem glavnih čimbenika društvene materijalne djelatnosti, mijenja se i sam njegov način proizvodnje, čovjekov odnos prema radu i neposrednom proizvodnom procesu, a skupa s tim i sveukupni sustav društvenih odnosa proizvodnje, poslovanja i ophođenja koji na datom načinu proizvodnje izrasta. Slijedit će tehnološke i gospodarske preobrazbe dalekosežne sistemske evolucijske promjene svega ostalog u održavanju i djelovanju ljudi – u njihovom socijalnom, političkom i kulturnom životu.

To je sažet prikaz materijalističkog pristupa rađajućem informacionalističkom svjetskom zaokretu, kojeg se ova knjiga od početka do kraja pridržava. Nije to neka osobita posebnost. Sva svjetska literatura o postmodernom informacionalizmu podjednako usvaja materijalistički svjetonazor, jer se Novo doba može shvatiti i objasniti samo tehnološkim determinizmom, nužnošću informatičkog tehnološkog revolucioniranja i ekonomskog razvoja u kojem su informacije i znanstveno znanje postaju dominantni čimbenici svekolike postmoderne ljudske djelatnosti.

U sustavnom istraživanju i znanstvenom osmišljavanju toga postindustrijskog novog doba naš je čitalac upućen na objavljena djela drugih zemalja, od kojih su tek poneka prevedena i na naš jezik. Knjiga Dragičevićâ, koju promoviramo, prvo je djelo te vrste u nas kojeg su napisali hrvatski znanstvenici. I to sistemskim znanstvenim zahvatom, primjenom holističko-ekološke znanstvene paradigme, u praćenju svjetskog informacionalističkog revolucioniranja i razvoja i nastojanju da se u tom svijetlu prikaže naša zaostalost i mogućnost razvoja. A to je već toliko pozamašan i smjeli zahvat, da već i zbog toga ovaj pionirski rad zaslužuje svako hvale vrijedno priznanje.

U hrvatskoj znanosti to je prvi pokušaj da se umjesto mehanicističko-kartezijanske primijeni holističko-ekološka metoda znanstvenog istraživanja i izlaganja. Propituje povezano i cjelovito, što bi nekada rekli bazu i nadgradnju Novog doba: informatičku tehnologiju, mrežnu organizaciju, kompjutoriziranu proizvodnju, digitalnu komunikaciju, holističku naobrazbu, sistemsko znanje i znanost povijesti okrenutu budućnosti, dakle znanost koja proučava postojeće i nadolazeće, što je neobično važno u ovo doba permanentnog revolucioniranja i

mijenjanja sveukupnog ljudskog djelovanja i života.

Knjiga dolazi u vrijeme u kojem se učmale sredine (kojima nažalost pripada i Hrvatska) nove tendencije gotovo ignoriraju, dok se u visokorazvijenim zemljama vode žestoki verbalni okršaji mladih dobronamjernih i progresivnih «hakera» i njihovih sljedbenika s konzervativnim i pohlepnim pobornicima privatizacije, komercijalizacije, eksploatacije i zgrtanja profita. Ti mladi traže da informacije i kompjutorski programi budu javni i svima dostupni, a uradci informatičara i softveraša besplatni i zainteresiranima podjednako na raspolaganju. Na djelu je komunističko osvajanje kibernetičkog prostora i njegove virtualne stvarnosti. Počelo je pred desetak godina uzbudljivim pohodom Microsoftovog konkurenta, drugoga po snazi i rasprostranjenosti operativnog sustava – Linuxova otvorenog kôda (open sourcea) i njemu prilagođenog besplatnog softvera. Nastavlja se paketima besplatnog uredskog poslovanja (OpenOffice), bežičnog komuniciranja (Wireless LAN) i svestranog obrazovanja bez naknade (Open CoursWare).

Avangardne borce za besplatno kiberkomunističko zajedništvo dočekalo se «na nož». Generalni direktor Microsofta, a za njim i drugi, nazvali su ih marksistima, ljevičarima, komunistima, internacionalistima. Linuksaši se nisu dali. Uzvratili su istom mjerom i javno priznali da s ponosom ističu da su gorljivi zagovornici i graditelji «izvornog komunizma» - globalnog zajedništva u proizvodnji, prisvajanju i korištenju informacionalističkih proizvoda koji od samog procesa nastajanja postaju zajedničko dobro ujedinjenog čovječanstva.

Na strani linuksaša svrstalo se 30-ak milijuna proizvođača besplatnih uradaka, istaknutih informatičara, afirmiranih poduzetnika, sveučilišnih profesora i proslavljenih znanstvenika. Sve više poduzeća, gradova i država odbacuje skupi Microsoft, prihvaćajući besplatni Linux. Grad München početkom se 2003. godine prebacio na open source – svih svojih 14 tisuća kompjutora - što je nazvano «minhenskom revolucijom» i uspoređeno s rušenjem Berlinskog zida. Najveći udarac informatičkim profiterima dolazi iz Azije. Indija je obznanila da prelazi na Linux operativni sustav, a Kina s Japanom i Južnom Korejom organizirano prelazi na slobodni otvoreni kôd i besplatni softver za tako povezano najveće svjetsko tržište.

Djelo koje je pred nama vrvi originalnim pogledima, vlastitim stavovima, novim idejama i konkretnim prijedlozima – pogotovu kada je u pitanju hrvatsko gospodarstvo i hrvatsko osamostaljeno društvo. Tako ova hvale vrijedna knjiga uz objektivan prikaz svjetskog prirodnog razvoja, sagledava korijene i uzroke našeg zaostajanja te kritikom zbilje i teorije sugerira puteve razvoju Hrvatske, u kojoj će naglasak biti na emancipaciji čovjeka i njegova zajedništva.

U tom ozračju valja promatrati i ocjenjivati koautorski rad Adolfa i Dražena Dragičevića. Donosi nam i prikazuje svjetska dostignuća u oslobobađanju radničke klase i rada od svake prisile: nestaje pokornosti poslodavcima radi zadovoljavanja svojih potreba vlastitim otuđenim radom, djelatnošću kojoj je sve izvanjsko: motiv, interes i svrha. Zajedništvo u kibernetičkom prostoru i njegovoj virtualnoj stvarnosti, s besplatnim softverima i drugim informacijskim uradcima, carstvo je mladih samodjelatnika koji traže i bore se da proizvodi virtualne djelatnosti postanu zajedničko dobro koje besplatno pribavljaju svi stanovnici svijeta. Oni usvajaju tehnološke inovacije i prihvaćaju društvene sistemske promjene na isti onaj način na koji udišu kisik.

Autor Guste Santini
Ponedjeljak, 02 Veljača 2004 21:44

Nekoliko riječi o kompoziciji knjige Doba kiberkomunizma. Sačinjena je u tradiciji monumentalnih znanstvenih djela, zaokupljenih velikim prijelaznim razdobljima i projiciranjem trendova budućeg razvoja čovječanstva. Sjetimo se Smithova Bogatstva naroda u kojem se opisuje zreli kapitalizam pola stoljeća prije nego što će se oformiti. Ili Marxova Kapitala u kojem se prati evolucija kapitalizma i sagledava njegov kraj samouništenjem. Ili, da uzmemo svježiji primjer, Castellsove trilogije Information Age (Informacijsko doba) koju smo zahvaljujući nakladniku «Golden marketingu» dobili i na našem jeziku. Svi ti radovi najprije visokim stupnjem uopćavanja, generalizacije, teoretski osmišljavaju i ocjenjuju totalitet društvenih kretanja i promjena, zatim sagledavaju tehničke i ekonomske procese njihova utemeljenja, da bi na kraju konkretnim razmatranjem određene zbilje tražili puteve njegov unapređenja i mijenjanja u pojedinim sredinama.

Taj klasični uzor strukturiranja djela te vrste slijede i Dragičevići. Njihova knjiga ima tri velika dijela: Materijalistički pristup modernoj i postmodernoj zbilji, zatim Revolucioniranje tehnologije, ekonomije i organizacije, te najzad Poticaji i otpori postmodernoj informacionalizaciji.

Prvi je dio prikazao akademik Perišin, o drugom će dijelu govoriti dr. Gordan Družić, a ja ću se najviše govoriti o trećem dijelu. Polazna je točka tog trećeg dijela data u poglavlju drugog dijela knjige kojemu je naslov «Pred rješenjem iskonskog ekonomskog problema». Raspravlja se tu o mogućnosti da se čovjek, kao radnik, sasvim isključi iz neposredne materijalne proizvodnje. Za tim teže svi koji cijeli život provode u monotonom i stoga zaglupljujućem proizvodnom radu, u kojem «otuđeno» djeluju. Od toga otuđenog rada bježi tko god može.

Pisac ovog dijela knjige akademik Dragičević vješto je prikupio najvažnija znanstvena gledišta o mogućnosti izbavljenja svakog pojedinca od toga čovjeku nedostojnog djelovanja, da bi dokazao kako se to uistinu ozbiljuje u naše doba permanentnim mikroelektroničkim revolucioniranjem svake proizvodne djelatnosti. Ljudi masovno napuštaju rutinski pa i stručni neposredni proizvodni rad, sele ispred i iznad njega kao projektanti, programeri i kontrolori automatizirane proizvodnje. Svi istraživači čovjekova oslobođenja vidjeli su u tome ishod ovozemaljskog tehnološkog i ekonomskog razvoja.

U knjizi se s tim u vezi citira stav jednog od najvećih ekonomista dvadesetog stoljeća, lorda John Maynard Keynesa. U jednom predavanju iz 1936. godine on je cijenio da će čovječanstvo ekonomske probleme definitivno riješiti za 100 godina: ljudi će živjeti u zajednicama s kakvom nas upoznaju pisci znanstvene fantastike i dočaravaju nam je filmovi o svemirskim odisejadama. U njima nema ekonomskih problema. Nema kuhinje i ražnja, roštilja i demižona. Peter Drucker, slično lordu Keynesu, vjeruje da će se ta vizija ostvariti do četvrtog desetljeća ovog stoljeća, pa bi od tog desetljeća čovječanstvo bilo zaokupljeno rješavanjem socijalnih problema.

Život bi se odvijao bez robovanja poslodavcu i individualnoj egzistenciji. Svodio se na kreativnu samodjelatnost koju potiču unutrašnji motivi interesi i ciljevi. A to je već svijet u kojemu je – zahvaljujući čipu, najvećem postmodernom revolucionaru – konačno i potpuno oslobođena radnička klasa i oslobođen čovjekov rad. Držim a je to uzrok što su autori na koricama knjige stavili simbol toga definitivnog oslobođenja ljudskog roda, srp i čekić na čipu.
Na kraju bih se zadržao na prikazu zadnjeg dijela knjige, koji nosi naslov Strategija hrvatskog

postmodernog revolucioniranja, kojeg je napisao također akademik Dragičević. On sažima problematiku aktualne znanstvene revolucije i tekućih društvenih evolucijskih promjena kojima se i hrvatskog društvo mora prikloniti. Živimo u svijetu u kojem konkurentska sposobnost država pretpostavlja permanetno revolucioniranje znanosti, tehnologije i ekonomije.

Pri tom epohalnom zaokretu materijalno, predmetno, opipljivo, fizičko ustupa vodstvo nematerijalnom, nepredmetnom, neopipljivom, virtualnom. Jedan primjer, vjerojatno, ilustrira to sutrašnje društvo. Procjenjuje se da imovina najpoznatije svjetske transnacionalne tvrtke, slavnog Microsofta, iznosi oko 400 milijarde dolara. Manje od dvije milijarde čini materijalna, fizička imovina, a sve ostalo je nematerijalna, virtualna imovina: patenti, licence, softveri, pohranjeno znanje itd. To je izravna posljedica prijelaza od gospodarstva zasnovanog na radu i kapitalu u gospodarstvo utemeljeno na informacijama i znanstvenom znanju.

Nema alternative tome permanentnom tehnološkom i ekonomskom revolucioniranju u postmodernom, postindustrijskom i postbirokratskom razvoju. Hrvatska mora tim putem ići ako želi preživjeti i razvijeni svijet dostići. A nema toga bez informacionalističkog revolucioniranja i velikih multinacionalnih poduzeća i njihovih sve većih znanstvenih instituta. To su akteri kompjutorski integriranog, robotiziranog i fleksibilnog razvoja. Zato pisci knjige smatraju i dokazuju da bi takvo revolucioniranje i razvijanje, kojeg bi nosile i izvodile hrvatske multinacionalne tvrtke, najvažnije za sveukupnu strategiju hrvatskog postmodernog razvoja.

U tom revolucionarnom zaokretu, moraju se ponajprije pretpostavke nacionalnog informacionalisitčkog razvoja. Prva je regionalizacija teritorija, uvjetovana i diktirana znanstveno-tehnološkim revolucioniranjem, i s njom povezana deetatizacija i debirokratizacija organizacije i ustroja hrvatskog narodnog zajedništva. Umjesto 560 usitnjenih općina trebaju nam velike regije. Regije unutar sebe i između sebe trebaju biti mrežno organizirane i povezane, a tako isto mrežno trebaju biti povezane s ostatkom države, bez vertikalnog hijerarhijskog naredbodavačkog komandiranja. U zanosu i zagovaranju neizbježne budućnosti stižu autori do zaključka koji zaslužuje da ga se citira i s tim citatom završit ću svoje viđenje knjige. Citat glasi:

«Hrvatska se, kao i druge tranzicijske zemlje, nalazi pred sudbonosnim izborom: ostati u zagrljaju ostarjelih nepismenih generacija i odumrijeti skupa s njima ili se prepustiti vodstvu informatički pismenih mladih naraštaja. Ne pomaže više stari trik da su nam za zaostajanje krivi drugi. U izboru puta Hrvati će najviše postići budu li se pridržavali stare kineske poslovice da se 'od trulog panja ne pravi skulptura' i uspiju li osporiti nezgodnu Hegelovu opasku da je narod 'onaj dio društva koji ne zna što hoće'. Nadajmo se da će hrvatski narod u ovom dramatičnom sudaru s budućnošću, koja je već počela, znati u svoju korist rješiti hamletovsku dilemu: Biti ili ne biti – pitanje je sada! Sutra će biti kasno.»

Autori to svoje uvjerenje sintetiziraju i u «epilogu» knjige, gdje kažu, između ostalog: «Starenje hrvatskoga gospodarstva, njegova tehnološka zaostalost i rascjepkanost, preopterećenost neproizvodnim izdacima, skupa s trendom siromašenja, depopulacije i iseljavanja najboljih, uvjerljivo pokazuju da je primarni uvjet opstanka i razvoja munjevita radikalna revolucija u znanosti, tehnologiji, organizaciji, ekonomiji, politici, obrazovanju i znanju».

Knjiga Adolfa i Dražena Dragičevića je, nema dvojbe, podsticajna ne samo ekonomistima, pa je valja preporučiti svima.